

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

ÎNFIINȚAREA ȘI EXTINDEREA NATO

XVI. Doctrina Wolfowitz și Parteneriatul pentru Pace

Prof. Dr. Tiberiu TUDOR

1. Moralpolitik Realpolitik

Sunt termenii (ambii de sorginte germană) care definesc esența celor două abordări de politică globală pe care conducătorii marilor puteri le-au adoptat de-a lungul timpului în orientarea cursului Istoriei. Desigur, covârșitor prevalent a fost mereu real-politicul, dar au existat mari gânditori politici care, ajunși în fruntea statelor decidente, au încercat un compromis rezonabil între cele două concepte.

Reprezentativ pentru politica de inspirație morală este președintele american Woodrow Wilson, promotorul celor „Paisprezece Puncte”, prezentate la 8 ianuarie 1918 în Congresul american și adoptate ca bază de principiu a noii ordini mondiale stabilite la Conferința de Pace de la Paris din 1919 [1]. Împreună cu punctul 14 (înființarea Ligii Națiunilor ca instrument al securității colective) trebuie menționat, pentru stringenta lui actualitate, punctul 4, care prevedea dezarmarea la nivel mondial „cu reducerea armamentelor naționale până la nivelul cel mai scăzut compatibil cu securitatea țării”, ca o condiție obligatorie a menținerii păcii. Tratatul de la Versailles și participarea la Liga Națiunilor au fost respinse de Senatul american, dar termenul de Wilsonianism a rămas în politologie și în cultura politică a lumii moderne, poate prin supralicitare, ca expresie a democrației americane originare, așa cum a fost gândită de părinții fondatori ai Statelor Unite ale Americii.

Deseori în conflict cu ceea ce numea „idealismul lui Wilson”, prim-ministrul francez George Clemenceau, „Tigrul”, a fost reprezentantul de vârf al real-politicului la stabilirea noii ordini mondiale din 1919. Este definitorie butada premierului britanic Lloyd Georges: „așezat între Wilson și Clemenceau, mă simțeam ca între Isus Hristos și Napoleon Bonaparte”. Un alt exemplu al realismului politic, premonitoriu de data aceasta, este al mareșalului Ferdinand Foch, comandantul suprem al Frontului de Vest al Aliaților, în 1918: „Aceasta nu este o pace. Este un armistițiu de douăzeci de ani.” Exact atât: 1919-1939.

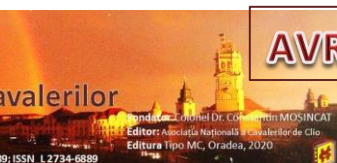
Spectrul de interpretări ale real-politicului este foarte larg, din moment ce printre reprezentanții lui de prim rang sunt considerate personalități atât de diferite precum Otto von Bismarck, Henry Kissinger, George Kennan, Zbigniew Brzezinski, Hans-Dietrich Genscher, Deng Xiaoping, Charles de Gaulle.

La cele două extreme ale real-politicului și moral-politicului se situează cinismul, respectiv idealismul utopic. Dacă nu s-ar fi autodenunțat la Moscova în octombrie 1944: „Oare nu este cinic să dispunem în această manieră de soarta a milioane de oameni? Hai să ardem hârtia!”, Sir Winston Churchill ar fi putut fi considerat numai ca un reprezentant abil al realismului politic, jocul lui politic de-a lungul întregului război fiind păstrarea intactă a Imperiului Colonial Britanic. Cred că în privința cinismului ar mai exista o nuanțare: aceea dintre realismul cinic și cinismul pur, absolut, acela al aroganței de unică mare putere. Numai aici s-ar putea integra războiul din Irak al administrației Bush-junior.

2. O himeră politică - dezarmarea nucleară a planetei.

În 1985 Ronald Reagan începea al doilea mandat prezidențial la conducerea Statelor Unite, iar Mihail Gorbaciov prelua funcția supremă în Uniunea Sovietică, aceea de secretar general al PCUS. Alți doi mari oameni de Stat, care, aflați la conducerea celor două puteri nucleare, și-au pus amprenta personalităților lor asupra cursului Istoriei. Se poate spune că ambii au avut o gândire politică Wilsoniană, adaptată, bineînțeles, noii configurații geopolitice a lumii și Europei în mod special. Între cei doi președinți s-a stabilit o relație de încredere reciprocă, devenită treptat – după cum spune Reagan în cartea sa autobiografică „*An american Life*” – prietenie. Așa s-au pus bazele celui mai ambițios proiect

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

de dezarmare nucleară a planetei (*slide 1*).

La 8 decembrie 1987 Reagan și Gorbaciov au semnat la Washington tratatul INF (Intermediar-Range Nuclear Force Treaty), care a dus la eliminarea a peste 2500 de rachete nucleare cu rază medie și intermediară de acțiune. La 31 iulie 1991 noul președinte (de la 20 ianuarie 1989) al Statelor Unite, George H. W. Bush, și Mihail Gorbaciov, încă președinte al URSS, au semnat la Moscova tratatul de reducere și limitare a armamentului nuclear strategic ofensiv START (The Strategic Arms Reduction Treaty). Tratatul START I, cum a fost denumit ulterior, a devenit activ de-abia la 5 decembrie 1994, după soluționarea problemei – foarte îngrijorătoare pentru Statele Unite – a celor peste 3000 de arme nucleare strategice și tot atâtea tactice rămase pe teritoriile Ucrainei, Kazahstanului și Bielorusiei în condițiile haosului post-sovietic.

După implozia Uniunii Sovietice, urmată de prăbușirea economică al Federației Ruse, Statele Unite s-au văzut în poziția, niciodată atinsă până atunci în istoria lor, de unică superputere mondială. Deși la paritate nucleară cu Statele Unite, Federația Rusă era pe plan intern în colaps economic și uriașe convulsii sociale, care îi paralizau politica externă. China se dezvoltă spectaculos, dar silențios la acea dată, în conivență cu interesele de profit imediat, pe baza forței de muncă ieftine, ale capitalismului american. După imensul cutremur de la sfârșitul anilor '90, plăcile tectonice ale politicului s-au rearanjat într-o configurație cu totul favorabilă hegemoniei americane. Și Statele Unite nu au ratat momentul.

3. Doctrina Wolfowitz și Parteneriatul pentru Pace

Două au fost inițiativele doctrinare de politică externă americană ale acelei perioade: Doctrina Wolfowitz și Parteneriatul Pentru Pace. Aparent contradictorii.

Doctrina Wolfowitz este esența Ghidului Planificării Apărării ("Defence Planning Guide") pentru perioada 1994-1999. Documentul a fost redactat la începutul anului 1992 de stafful subsecretarului Apărării însărcinat cu problemele politice, Paul Wolfowitz, și a fost parțial declassificat în 2008 [2], dar o scurgere intenționată de informație spre presă asupra conținutului a avut loc în martie 1992 [3] (*slide 2*).

Esența acestei doctrine, pusă în practică plenar și fățiș peste un deceniu, de către administrația Bush-junior, este: Statele Unite, rămase unică superputere mondială, trebuie să înăbușe în fașă orice încercare de constituire a unei puteri regionale sau globale competitive lor, dacă este cazul prin războaie preventive, cu sau fără acordul organizațiilor internaționale de resort.

„Defence Planning Guide” fiind un document cadru pentru toate structurile de forță ale Statului, a fost redactat în termeni preciși, lipsiți de echivoc.

Cu totul altul este stilul Parteneriatului Pentru Pace. Ambiguu, echivoc, învăluit. În cursul întâlnirii de la Washington din 27 septembrie 1994 președintele Clinton l-a asigurat pe Elțin că principiul politicii americane „este unul de includere, nu de excludere...Extinderea NATO nu este anti-rusă, ea nu are intenția de a exclude Rusia și nu are nici o foaie de parcurs iminentă...Scopul general, cel mai înalt este securitatea, unitatea și integrarea Europei– un scop pe care, eu știu, îl împărtășiți.”[4]

Parteneriatul pentru Pace (P.P.) a fost o inițiativă americană avansată la întrunirea miniștrilor apărării ai țărilor NATO de la Travemünde, Germania, din 20-21 octombrie 1993, și oficializată la summitul NATO de la Bruxelles din 10-11 ianuarie 1994. Termenul, foarte generos, părea a defini intenția Statelor Unite de constitui, chiar dacă sub preeminența lor, o securitate globală ne-exclusivistă. Documentele declassificate ale acelor ani și cursul evenimentelor pun lucrurile într-o altă lumină, pe care, de altfel, simpla comparare a hărților P.P. din 1994 și 2004 (*slide 3*) o reflectă frapant.

Parteneriatul Pentru Pace și mai apoi Consiliul NATO-Rusia s-au dovedit a fi fost strategia sub care Statele Unite au ocupat treptat– cu excluderea, mai întâi silențioasă și apoi fățișă, a Federației Ruse din mecanismul securității europene– vidul de putere rămas în zona Europei de Est la dispariția Uniunii Sovietice. Parteneriatul Pentru Pace din 1994 este numele inițial al Parteneriatul Pentru Război din

zilele noastre, construit de către administrațiile neoconservatoare succesive ale Statelor Unite ale Americii. Iar România este astăzi prizonierul Parteneriatului pentru Război al SUA.

Parteneriatul pentru Pace a fost perdeaua de fum sub care Doctrina Wolfowitz a înaintat în lume până când nu a mai avut nevoie de nicio acoperire.

[1] Ioan Scurtu, *De la „cele 14 puncte” din 8 ianuarie 1918 la Declarația președintelui Woodrow Wilson din 20 septembrie 1918*, Art-Emis, 5 oct. 2018

[2] <https://www.archives.gov/files/declassification/iscap/pdf/2008-003-docs1-12.pdf>

[3] Patrick Tyler, *U. S. Strategy Plan calls for insuring no rivals develop* *The New York Times*, 8 martie 1992

[4] Strobe Talbott, *The Russia Hand: A Memoir of Presidential Diplomacy* Random House 2002, p. 136

Prof. Dr. Tiberiu Tudor